

ΔΙΚΤΥΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

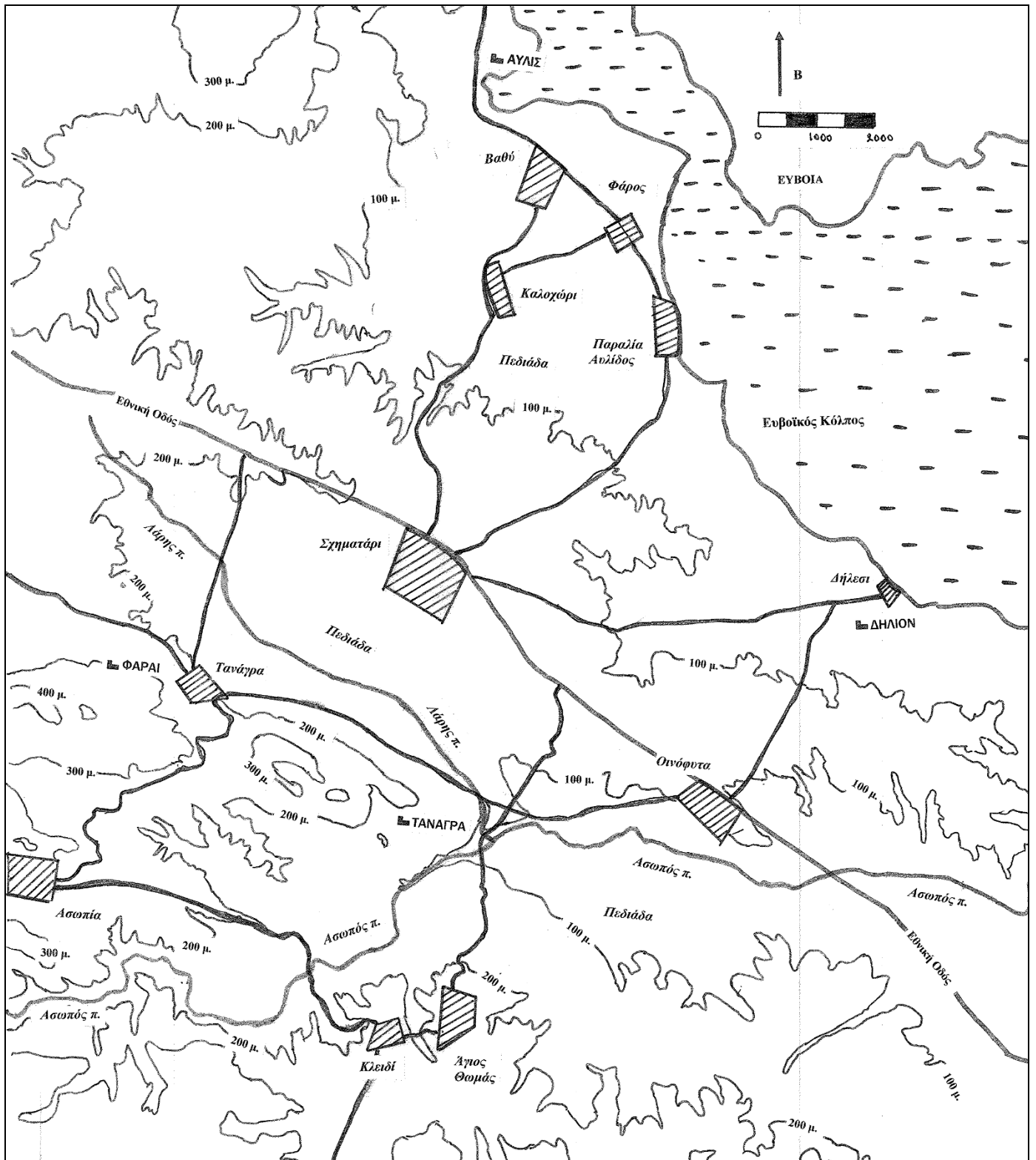
Η ΑΡΧΑΙΑ ΤΑΝΑΓΡΑ
ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΑ⁽⁴⁾

ΑΣΩΠΙΑ ΜΑΡΤΙΟΣ 2017

ΑΡΧΑΙΑ ΤΑΝΑΓΡΑ-ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Παρατηρήστε τον παρακάτω γενικό χάρτη⁽⁷⁾ της Ανατολικής Βοιωτίας:

Μπορείτε να εντοπίσετε τους κυριότερους **σύγχρονους** και **αρχαίους οικισμούς** που εμφανίζονται σε αυτόν;

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ	ΑΡΧΑΙΟΙ

2) Από τις γνώσεις που έχετε, ποιους θεωρείτε τους **πιο σημαντικούς σύγχρονους οικισμούς** και γιατί;

α).....
.....
.....

β).....
.....
.....

3) Παρατηρείστε και εντοπίστε στον ίδιο χάρτη **γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά** που κατά την γνώμη σας ευνοούσαν την εγκατάσταση και ανάπτυξη ενός **αρχαίου οικισμού**(όπως **υδάτινα συστήματα, πεδιάδες, λιμάνια, οχυρές θέσεις**):

α).....
.....
.....

β).....
.....

γ)

δ).....

ε)

4) Ποιος από τους αρχαίους οικισμούς που εντοπίσατε συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά ενός σημαντικού και αναπτυσσόμενου χώρου και ποια είναι αυτά;

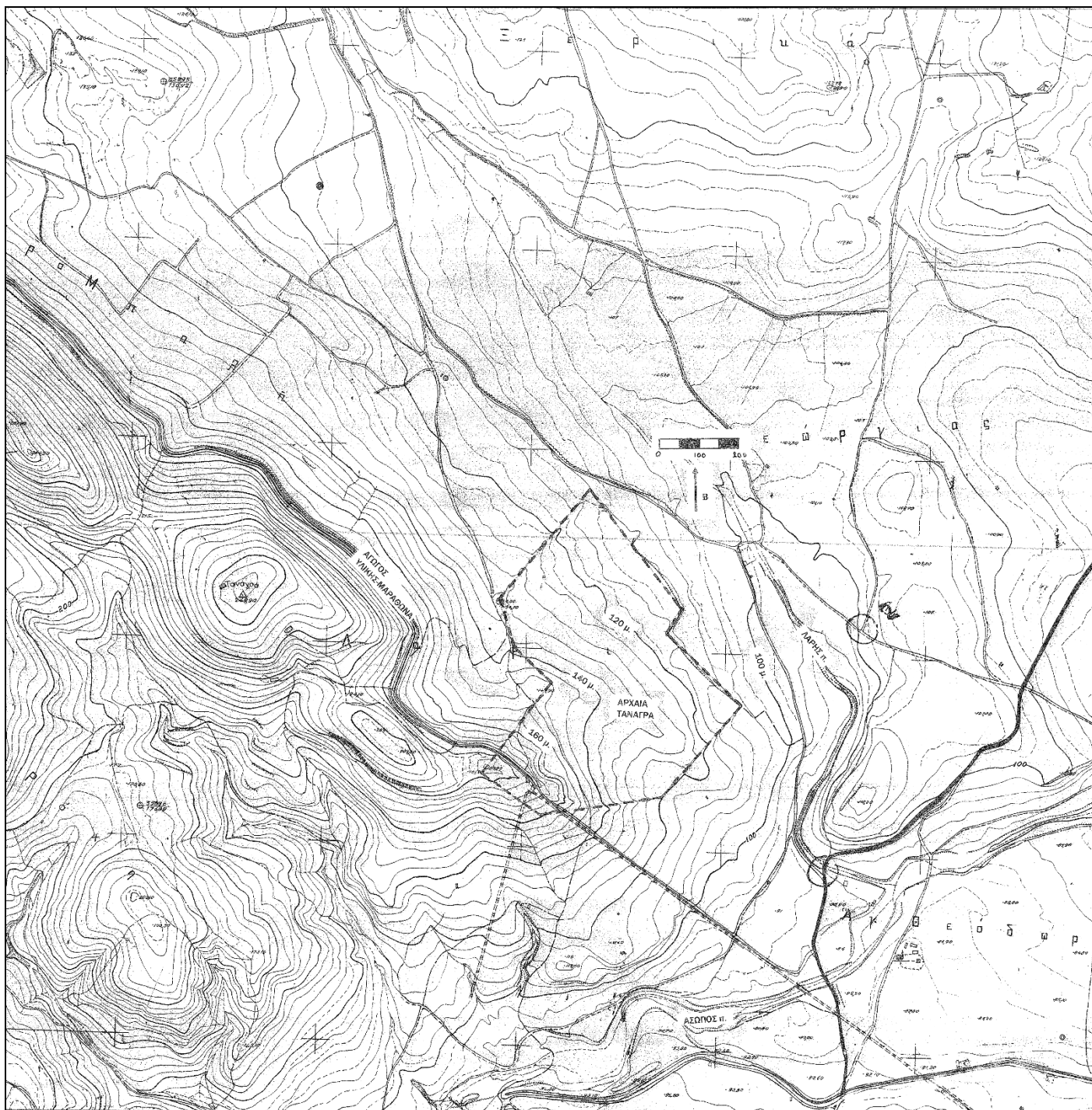
.....

5) Δίνεται ένα απόσπασμα αφήγησης του αρχαίου περιηγητή Παυσανία⁽⁵⁾ που περιγράφει την αρχαία Τανάγρα καθώς και ένα σκαρίφημα των ορίων της αρχαίας πόλης.

«Οι Ταναγραίοι μου φαίνεται πως έχουν ρυθμίσει τα της λατρείας των θεών καλύτερα από όλους τους Έλληνες: έχουν κάνει χωριστά τις κατοικίες τους και χωριστά τα ιερά, ψηλότερα και σε χώρο καθαρό και έξω από τον κόσμο»

α) Να διαβάσετε το κείμενο και να σημειώσετε στον τοπογραφικό χάρτη⁽⁸⁾ που δίνεται παρακάτω, την «άνω πόλη» με τα ιερά και την «κάτω πόλη» με τις κατοικίες

β) Μπορείτε να εντοπίσετε στον χάρτη παρατηρώντας την μορφή των ισοϋψών καμπυλών το κοίλο του αρχαίου θεάτρου⁽⁶⁾ (αναζητήστε το κοντά στα ιερά)

6) Διαβάστε το παρακάτω κείμενο⁽²⁾:

«Οι πρώτοι οικισμοί της αρχαιότητας δημιουργήθηκαν πάνω σε οικισμούς των σκοτεινών χρόνων, οι οποίοι με τη σειρά τους πιθανόν να αποτελούσαν τη συνέχεια κάποιας μικρής εγκατάστασης της προϊστορικής εποχής. Αρχικά δημιουργήθηκαν με τη μορφή κωμόπολης ή χωριού και το βασικό τους χαρακτηριστικό ήταν ότι οργανώνονταν γύρω από μια ακρόπολη η οποία χρησίμευε στην αποτελεσματική άμυνα των κατοίκων σε καιρό πολέμου. Με τον καιρό, αναπτύχθηκαν σε πόλεις προσθετικά, ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονταν στην πορεία. Οι αρχαίοι σχηματισμοί, εκτός από το **αμυντικό πλεονέκτημα** που τους έδινε η διάταξή τους, είχαν και **πολλά μειονεκτήματα** με σημαντικότερο αυτό της κακής δημόσιας υγιεινής. Άλλα μειονεκτήματα είναι οι στενοί δρόμοι και η μεγάλη πυκνότητα.

Ο κανονικός σχηματισμός βάσει σχεδίου και με τους **δρόμους κάθετους** για πρώτη φορά εφαρμόστηκε στη Μίλητο, την οποία είχαν καταστρέψει οι Πέρσες το 479 ή 466 π.Χ. Το σύστημα το είχε εισηγηθεί ο **Ιππόδαμος** και από το όνομά του το **ορθοκανονικό** αυτό σύστημα ονομάστηκε **Ιπποδάμειο**. Γενική αρχή του Ιπποδάμειου συστήματος δεν ήταν απλώς η εφαρμογή ενός ορθογώνιου συστήματος δρόμων, αλλά η γενικότερη οργάνωση της πόλεως ώστε να εξυπηρετούνται οι λειτουργίες της με τρόπο ορθολογικό. Συνήθως εκτός από την ακρόπολη, υφίστανται τρία κέντρα, το θρησκευτικό το πολιτικό και διοικητικό και τέλος το εμπορικό. Το Ιπποδάμειο σύστημα γενικεύθηκε αργότερα στην ελληνιστική εποχή. Είχε αρκετά **σημαντικά πλεονεκτήματα**: ταχύτητα στην οργάνωση, απλότητα στη χάραξη, εύκολη χρήση και προσέφερε ασφάλεια».

Δείτε σε απεικόνιση την όψη των ερειπίων της **αρχαίας Τανάγρας** η οποία έχει δημιουργηθεί με σύγχρονες γεωφυσικές μεθόδους⁽¹⁾, καθώς και το ίχνος της οχύρωσης της:

α) Με ποιο **πολεοδομικό σύστημα** έχει κτισθεί;

.....

.....

β) Ποια είναι τα **χαρακτηριστικά** και τα **πλεονεκτήματα** αυτού του πολεοδομικού συστήματος;

.....

.....

.....

.....

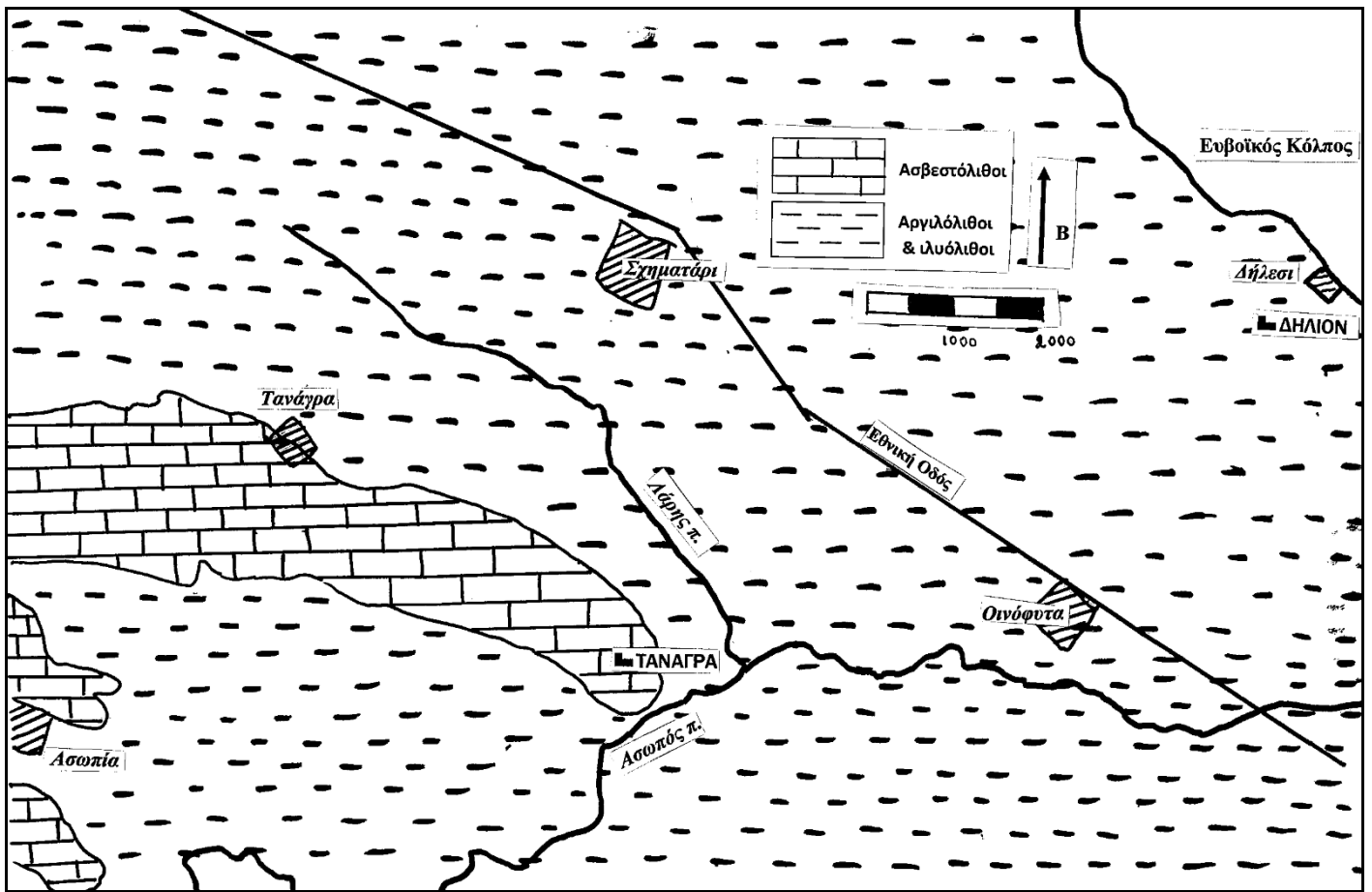
.....

.....

.....

.....

7) Παρακάτω παρουσιάζεται ένας πρόχειρος γεωλογικός χάρτης της περιοχής.

Οι κύριοι σχηματισμοί που εμφανίζονται είναι:

- Συμπαγείς σκληροί **ασβεστόλιθοι** μεγάλης ηλικίας
- Σχετικά νέας ηλικίας συνεκτικοί **αργιλόλιθοι** και ιλυόλιθοι σε εναλλαγές(ιζηματογενείς σχηματισμοί).

Αφού συμβουλευτείτε το υπόμνημα στο τέλος του κειμένου να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

α) Ποια νομίζετε ότι είναι η **χρησιμότητα** των παραπάνω γεωλογικών σχηματισμών στην **οικοδόμηση** των κτηρίων του οικισμού και των τειχών;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β) Μπορείτε να αναφέρετε μια **μορφή τέχνης** που ευνοείται από την ύπαρξη της **αργίλου** ως **πρώτης ύλης**;

.....

.....

.....

γ) Πώς ονομαζόταν η **δραστηριότητα** αυτή στην αρχαία Τανάγρα και τι είδους **τεχνήματα** παράγονταν;

.....

.....

.....

8. Στα Βορειοδυτικά του αρχαίου οικισμού και σε επικλινές ανάγλυφο(πλαγιά) έχει εντοπιστεί και έχει ανασκαφεί **νεκροταφείο** της **μυκηναϊκής εποχής** με τάφους του ίδιου τύπου. Το **υπέδαφος** του νεκροταφείου αποτελείται από **αργιλόλιθους**.

Τι **τύπο τάφων** νομίζετε ότι περιλαμβάνει το νεκροταφείο και γιατί;

.....

.....

.....

9. Στους τάφους της ευρύτερης περιοχής έχουν βρεθεί **λάρνακες** και **ειδώλια γυναικών** που ευρίσκονται στα **μουσεία** του **Σχηματαρίου** και της **Θήβας** και εικονίζονται παρακάτω:

Έχοντας κατά νου όλα τα παραπάνω, καθώς και την **μορφή** και τις **απεικονίσεις** των τεχνημάτων να προσπαθήσετε να τα **ταξινομήσετε χρονολογικά**.

.....

.....

.....

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1) Ισοϋψείς καμπύλες. Είναι κλειστές καμπύλες γραμμές που ενώνουν σημεία του ίδιου υψομέτρου και δεν τέμνονται μεταξύ τους. Σχεδιάζοντας σε ένα χάρτη ισοϋψείς διαδοχικών υψομέτρων αποτυπώνεται (χτίζεται) σχηματικά το ανάγλυφο μιας περιοχής. Η μορφή τους και η πυκνότητα τους δίνει στοιχεία για την μορφή του ανάγλυφου και για τις εδαφικές κλίσεις

2) Αργιλόλιθοι και ιλύολιθοι. Έχουν δημιουργηθεί από την συμπίεση στρωμάτων **αργίλου** και **ίλους**. Θεωρούνται πετρώματα μικρής σκληρότητας (1-2 στην κλίμακα Mohs) και έχουν υποστεί επιφανειακή χημική και μηχανική αποσάθρωση, έτσι ώστε οι αργιλόλιθοι στις περιοχές με ομαλό ανάγλυφο (πεδιάδα), μέχρι βάθους 1-2 μέτρα να έχουν μετατραπεί σε πλαστική άργιλο. Στην μητρική τους κατάσταση σκάβονται με σκαπάνη και τα κατακόρυφα τοιχώματα των εκσκαφών δεν υποχωρούν.

3) Οι ασβεστόλιθοι είναι σκληρά και ανθεκτικά πετρώματα (3-5 στην κλίμακα Mohs) και συνίστανται από ανθρακικό ασβέστιο. Δεν σκάβονται με σκαπάνη αλλά αποκόπτονται σε μεγάλα κομμάτια με την χρήση λοστών και σφηνών. Στην συνέχεια μπορούν τα κομμάτια να διαμορφωθούν ανάλογα. Η σύσταση τους και η μηχανική συμπεριφορά τους είναι ίδια με του μαρμάρου. Αποτελούν την πρώτη ύλη για την παρασκευή ασβέστη.

4) Οι Μυκηναϊκοί τάφοι⁽³⁾ αποτελούν κατηγορία μνημείων της Μυκηναϊκής Αρχιτεκτονικής (1.600-1.100 π.χ.) και παρουσιάζονται σε τρεις διαφορετικούς τύπους: τους λακκοειδείς, τους θαλαμωτούς ή θαλαμοειδείς και τους θολωτούς.

Στο λακκοειδή τάφο ο νεκρικός θάλαμος είναι υπόγειος, με χτιστά τοιχώματα και πρόσβαση από πάνω. Μετά την τοποθέτηση του νεκρού το άνοιγμα καλύπτεται με ξύλινα δοκάρια και πλάκες. Στη συνέχεια ο τάφος καλύπτεται με τεχνητή επίχωση που σχηματίζει ένα μικρό λοφίσκο, τον τύμβο. Συχνά οι λακκοειδείς τάφοι κατασκευάζονταν κατά συστάδες, πάνω από τις οποίες σχηματιζόταν ένας ενιαίος κυκλικός τύμβος. Μεγάλοι τέτοιοι ταφικοί κύκλοι έχουν βρεθεί στις Μυκήνες και περιείχαν βασιλικές ταφές.

Οι μυκηναϊκοί θαλαμωτοί ή θαλαμοειδείς τάφοι είναι ακανόνιστου σχήματος σπηλαιώδη υπόγεια λαξεύματα στο μαλακό βράχο, στα οποία οδηγεί μια επίσης λαξευμένη κατοφέρεια, ο δρόμος, όπως ονομάζεται στην αρχαιολογική ορολογία. Ήταν μάλλον οικογενειακοί τάφοι και χρησιμοποιούνταν από τα μεσαία στρώματα του πληθυσμού. Και αυτοί κατασκευάζονταν κατά συστάδες σχηματίζοντας νεκροταφεία.

Οι θολωτοί τάφοι συγκαταλέγονται χωρίς αμφιβολία στα πιο λαμπρά αρχιτεκτονήματα του Μυκηναϊκού Πολιτισμού. Διαθέτουν και αυτοί δρόμο, ο οποίος οδηγεί σε ένα θάλαμο κυκλικής κάτοψης, στεγασμένο με θόλο. Ο θόλος είναι χτισμένος με μεγάλες πλάκες τοποθετημένες κατά στρώσεις με τέτοιο τρόπο, ώστε κάθε στρώση να εξέχει λίγο περισσότερο προς το εσωτερικό του θόλου από την αμέσως κατώτερή της (εκφορικό σύστημα). Η είσοδος είναι μνημειακή, με χτιστές παραστάδες, μονολιθικά ανώφλια και υπέρθυρα με ανακουφιστικό τρίγωνο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bintliff 2001-2006: Bintliff J. etal, “The Tanagra Survey Reports on the 2001-2006 Seasons”, PHAROS. Journal of the Netherlands Institute in Athens
2. https://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνορωμαϊκή_Πολοδομία?veaction=edit§ion=2
3. https://el.wikipedia.org/wiki/Μυκηναϊκή_Αρχιτεκτονική
4. Μήτος Ι., Μεσσαλάς Αθ., 2014, «Ιχνηλατώντας την Αρχαία Τανάγρα με οδηγό τον Πausανία». Σχολικό Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Αγωγής
5. Πausανίου Ελλάδος περιήγησης, Βιβλία 9 & 10, 1981, Εκδοτική Αθηνών,. Επιμέλεια Νικ. Δ. Παπαχατζής
6. Χαραμή Α., 2013, Το αρχαίο θέατρο της Τανάγρας, Αρχαία θέατρα της Στερεάς Ελλάδας, Εκδόσεις «Διάζωμα»
7. Χάρτης ΓΥΣ, Φύλλο «ΧΑΛΚΙΣ», κλίμακα 1: 50.000
8. Χάρτης ΓΥΣ, Φύλλο 6413.8, κλίμακα1: 5.000

Η εργασία αυτή συντάχθηκε στα πλαίσια του «**Δικτύου Τοπικής Ιστορίας Βοιωτίας**» με υπεύθυνο και συντονιστή του Δικτύου τον κ. *Ευστράτιο Μαϊστρέλλη*, Σχολικό Σύμβουλο Φιλολόγων Βοιωτίας.

Συντάχθηκε από τον **Ιωάννη Β. Μπουραντά** εκπαιδευτικό κλ. ΠΕ04.05(Γεωλόγο) του **Γυμνασίου με Λυκειακές Τάξεις Ασωπίας**.

Ευχαριστίες στον κ. *Μαϊστρέλλη* για την ενθάρρυνση και τις εύστοχες παρατηρήσεις του.